

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Наталія ВІННІКОВА

«01» вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ**

для аспірантів

спеціальності:
освітнього рівня:
освітньої програми:

011 Освітні, педагогічні науки
третього (освітньо-наукового)
Освітні, педагогічні науки

Київ – 2023

Розробник:

Локишина Олена Ігорівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту

Викладачі:

Локишина Олена Ігорівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту

Мельниченко Ольга Володимирівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол № 1 від 12.01.2022р.

Завідувач кафедри Хоружа Людмила ХОРУЖА

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми «Освітні, педагогічні науки»

Гарант освітньо-наукової програми Хоружа Людмила ХОРУЖА

Робочу програму перевірено

12.01. 2022 р.

Завідувач аспірантури, докторантури Тригуб Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

на 2021/2022 н.р. Хоружа (Хоружа Л.Л.), «01» 09 2021 р., 11

протокол № 1

на 2022/2023 н.р. Хоружа (Хоружа Л.Л.), «30» 08 2022 р.,

протокол № 1

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р.,

протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__ 20__ р.,

протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання					
	Денна			заочна		
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗНАННЯ						
Вид дисципліни	вибіркова					
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська					
Загальний обсяг кредитів/годин	8/240					
Рік навчання						
Семестр	II	III		II	III	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	5	6	4	5	6
Обсяг кредитів	4					
Обсяг годин, в тому числі:	4	2	2	4	2	2
Аудиторні	120	60	60	120	60	60
Модульний контроль	32	16	16	16	8	8
Самостійна робота	8	4	4	-	-	-
Форма семестрового контролю	80	40	40	104	52	52
	Залік	Залік	Залік	Залік	Залік	Залік
Змістовий модуль I. Актуальні проблеми досліджень загальної педагогіки та історії педагогіки						
Рік навчання / семестр	II / 4			II / 4		
Обсяг кредитів	2			2		
Обсяг годин, в тому числі:	60			60		
Аудиторні	16			8		
Самостійна робота	40			52		
Змістовий модуль II. Модель історико-педагогічного дослідження						
Рік навчання / семестр	II / 4			II / 4		
Обсяг кредитів	2			2		
Обсяг годин, в тому числі:	60			60		
Аудиторні	16			8		
Самостійна робота	40			52		
Змістовий модуль III. Історичні перспективи вітчизняної освіти						
Рік навчання / семестр	III / 5			III / 5		
Обсяг кредитів	2			2		
Обсяг годин, в тому числі:	60			60		
Аудиторні	16			8		
Самостійна робота	40			52		
Змістовий модуль IV. Історія зарубіжної освіти						
Рік навчання / семестр	III / 6			III / 6		
Обсяг кредитів	2			2		
Обсяг годин, в тому числі:	60			60		
Аудиторні	16			8		
Самостійна робота	40			52		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: розвиток у здобувачів наукового ступеня доктора філософії творчого світогляду про історико-педагогічне знання і досвід в історичній ретроспективі з позиції актуальних проблем педагогіки як науки в умовах реформування національної освіти; розвиток практичних навичок використовувати досягнення вітчизняної та зарубіжної педагогіки для проведення наукових розвідок.

Завдання навчальної дисципліни:

- забезпечення аспірантів знаннями про історію розвитку вітчизняної і зарубіжної освіти та педагогічної думки, сутність освітніх процесів в їх взаємозв'язку та взаємозалежності з суспільним розвитком;

- розвиток у здобувачів вмінь критичного осмислення історико-педагогічного знання, творчого використання інноваційних освітніх ідей та кращих практик в сучасних умовах становлення української освіти;
- формування історико-педагогічної компетентності дослідника.

У процесі опанування здобувачами змісту дисципліни «Теоретичні засади історико-педагогічного знання» аспіранти набувають загальні та фахові компетентності:

Програми і компетентності	Код	Значення компетентності
Загальні компетентності	ЗК 1	Здатність до розуміння широкого кола філософських питань, системних зв'язків між освітніми явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ та процесів; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу
	ЗК 4	Здатність аналізувати інформацію з різних джерел; професійно володіти основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації; створювати презентації та ефективно використовувати освітні технології, програмне забезпечення для виконання науково-дослідницьких завдань; використання закордонного досвіду при реалізації завдань власного дослідження та участь у міжнародних наукових проектах.
Фахові компетентності	ФК 1	Розуміння системності, взаємозв'язку та цілісності різних педагогічних явищ і процесів, багатогранності практичної спрямованості педагогіки; орієнтація у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; застосування компаративного аналізу щодо вивчення педагогічних проблем у зарубіжному та вітчизняному контекстах; узагальнення інноваційного педагогічного досвіду у власному науковому дослідженні
	ФК 5	Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації, презентації наукових доробків та ідей, володіння науковим стилем викладу матеріалу дослідження; до участі у різних видах наукового спілкування; встановлення продуктивних зв'язків з людьми щодо обміну досвідом (емоційним, соціальним, практичним тощо)
	ФК 6	Здатність до різних видів історико-педагогічного аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний); опрацьовувати джерельну базу дослідження; адаптовувати та застосовувати ідеї видатних педагогів у сучасну педагогічну практику; використовувати цивілізаційний підхід до осмислення історико-педагогічних явищ і процесів.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні засади історико-педагогічного знання» аспірант повинен:

знати:

- предмет історії педагогіки, її завдання в умовах парадигмальних трансформацій;
- методологічні орієнтири дослідження історико-педагогічних реалій;
- провідні ідеї зарубіжної педагогічної думки;
- здобутки вітчизняної педагогіки та освіти в історичній ретроспективі;
- орієнтири розбудови національної в незалежній Україні.

вміти:

- оперувати базовим понятійно-категоріальним апаратом методології історії педагогіки;
- здійснювати порівняльний аналіз етапів і закономірностей розвитку вітчизняної та зарубіжної освіти на засадах об'єктивності;

- виявляти позитивні та дискусійні аспекти історико-педагогічного досвіду у контексті перспективності реформ освіти в Україні;
бути здатним:
- використовувати методологію історико-педагогічних досліджень для підготовки дисертаційного дослідження;
- самостійно отримувати інформацію і знання про вітчизняний і зарубіжний досвід з освіти та педагогіки.

У результаті опрацювання аспірантами змісту навчальної дисципліни «Теоретичні засади історико-педагогічного знання» забезпечується досягнення таких програмних результатів навчання:

Код	Значення програмного результату навчання
ПРН 1	Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола філософсько-світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ та процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.
ПРН 2	Здатність до застосування методів наукового пізнання, проведення науково-дослідної діяльності, розробки та впровадження дослідницьких проектів, здійснення наукового дослідження та інтерпретація його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.
ПРН 3	Здатність до розуміння та використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності.
ПРН 4	Здатність до використання зарубіжного досвіду при реалізації завдань власного дослідження, використання іншомовних інформаційних ресурсів, які знаходяться у відкритому доступі наукометричних баз, самостійної підготовка наукових публікацій до зарубіжних видань та участь у міжнародних наукових проектах.
ПРН 9	Здатність виявляти та формувати нові ідеї та актуальні наукові проблеми, здійснювати проектування наукової роботи, визначати проблематику, гіпотезу, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, складати робочий план теоретичного й експериментального дослідження у галузі освітніх, педагогічних наук.
ПРН 10	Здатність вибудовувати алгоритм наукового дослідження у галузі освітніх, педагогічних наук, використовувати методологічні принципи наукового дослідження, організувати та проводити педагогічне спостереження і педагогічний експеримент, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначати порядок проведення дослідження і його етапи.
ПРН 13	Здатність здійснювати різні види історико-педагогічного аналізу, адаптувати та застосовувати ідеї видатних педагогів у сучасній педагогічній практиці.

4. Структура навчальної дисципліни Тематичний план для денної форми навчання

№ п / п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт		
			Аудиторні		
			Лекцій	Семінари	Самостійн а
Змістовий модуль I. Актуальні проблеми досліджень загальної педагогіки та історії педагогіки					
1.	Історія педагогіки як наука в незалежній Україні: ключові сутнісні характеристики	16	2	2	12
2.	Історико-педагогічне дослідження в умовах методологічної багатомірності	18	2	2	14
3.	Інноваційний інструментарій історико-педагогічного дослідження	22	4	4	14
	Модульний контроль	4			
	Разом	60	8	8	40
Змістовий модуль II. Модель історико-педагогічного дослідження					
1.	Методологія дослідження історико-педагогічних реалій	16	2	2	12

2.	Етапи реалізації історико-педагогічного дослідження	18	2	2	14
3.	Компаративна складова дисертаційного дослідження з освіти/педагогіки	22	4	4	14
	Модульний контроль	4			
	Разом	60	8	8	40
Змістовий модуль III. Історичні перспективи вітчизняної освіти					
1.	Історична спадщина вітчизняної освіти XVIII – XIX ст.	16	2	2	12
2.	Історичні перспективи вітчизняної педагогіки XX ст.	18	2	2	14
3.	Національні орієнтири освіти і педагогіки у незалежній Україні	22	4	4	14
	Модульний контроль	4			
	Разом	60	8	8	40
Змістовий модуль IV. Історія зарубіжної освіти					
1.	Педагогічна думка епохи Просвітництва	16	2	2	12
2.	Становлення національних систем освіти в Європі та США (XIX – поч. XX ст.)	18	2	2	14
3.	Реформаторська педагогіка зарубіжжя кінця XIX – початку XX ст.	22	4	4	14
	Модульний контроль	4			
	Разом	60	8	8	40
	Усього за освітньо-науковою програмою	240	32	32	160

Тематичний план для заочної форми навчання

№ п / п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт		
			Аудиторні		
			Лекцій	Семінари	Самостійна
Змістовий модуль I. Актуальні проблеми досліджень загальної педагогіки та історії педагогіки					
1.	Історія педагогіки як наука в незалежній Україні: ключові сутнісні характеристики	18	1	-	17
2.	Історико-педагогічне дослідження в умовах методологічної багатовимірності	20	1	2	17
3.	Інноваційний інструментарій історико-педагогічного дослідження	22	2	2	18
	Разом	60	4	4	52
Змістовий модуль II. Модель історико-педагогічного дослідження					
1.	Методологія дослідження історико-педагогічних реалій	18	1	-	17
2.	Етапи реалізації історико-педагогічного дослідження	20	1	2	17
3.	Компаративна складова дисертаційного дослідження з освіти/педагогіки	22	2	2	18
	Разом	60	4	4	52
Змістовий модуль III. Історичні перспективи вітчизняної освіти					
4.	Історична спадщина вітчизняної освіти XVIII – XIX ст.	18	1	-	17
5.	Історичні перспективи вітчизняної педагогіки XX ст.	20	1	2	17
6.	Національні орієнтири освіти і педагогіки у незалежній Україні	22	2	2	18
	Разом	60	4	4	52
Змістовий модуль IV. Історія зарубіжної освіти					
4.	Педагогічна думка епохи Просвітництва	18	1	-	17
5.	Становлення національних систем освіти в Європі та США (XIX – початок XX ст.)	20	1	2	17
6.	Реформаторська педагогіка зарубіжжя кінця XIX – початку XX ст.	22	2	2	18
	Разом	60	4	4	52
	Усього за освітньо-науковою програмою	240	16	16	208

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Актуальні проблеми досліджень загальної педагогіки та історії педагогіки

Тема 1. Історія педагогіки як наука в незалежній Україні: ключові сутнісні характеристики: Тенденції розвитку історії педагогіки в незалежній Україні

Поліпарадигмалізація вивчення історико-педагогічного процесу. Множинність моделей історико-педагогічного знання. Інтердисциплінарність як провідний тренд розвитку сучасної історико-педагогічної науки. Внутрішні стереотипи історико-педагогічних досліджень.

Основні поняття теми: історико-педагогічне дослідження, методологічні орієнтири, тенденції розвитку, виклики.

Тема 2. Історико-педагогічне дослідження в умовах методологічної багато вимірності: Трансформації методологічних засад історико-педагогічного дослідження

Розширення предметного та інформаційного поля історії педагогіки в контексті сучасних соціальних потреб та освітніх викликів. Гармонізація педагогічної термінології у відображенні нового історико-педагогічного знання. Ключові проблеми періодизації історії педагогічної думки та освіти. Персоналії в історико-педагогічному дискурсі.

Основні поняття теми: предметне поле, термінологія, періодизація, персоналія.

Тема 3. Інноваційний інструментарій історико-педагогічного дослідження: Джерельна база історико-педагогічного дослідження як інструмент валідності дисертації

Педагогічна історіографія як складова історико-педагогічного дослідження. Класифікація джерел історії педагогіки. Джерельна база історії педагогіки: проблеми класифікації і систематизації.

Основні поняття теми: джерелознавство, джерельна база, класифікація, систематизація

Змістовий модуль II. Модель історико-педагогічного дослідження.

Тема 4. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій: Методологічна специфіка історико-педагогічного дослідження на сучасному етапі

Специфіка історико-педагогічного дослідження (часовий чинник, територіальна належність, домінування теоретичного блоку дослідницьких методів). Науковий апарат історико-педагогічного дослідження. Структура історико-педагогічного дослідження.

Основні поняття теми: науковий апарат, об'єкт, предмет, мета, завдання, структура.

Тема 5. Етапи реалізації історико-педагогічного дослідження: Методологічна програма історико-педагогічного дослідження

Логіка історико-педагогічного дослідження. Формування методологічної програми дослідження з історії педагогіки. Обґрунтування проблеми дослідження. Обґрунтування концепції та добір методів дослідження. Вирішення поставлених задач. Аналіз результатів і формулювання висновків та рекомендацій.

Основні поняття теми: логіка, етап, метод, висновок.

Тема 6. Компаративна складова дисертаційного дослідження з освіти/педагогіки: Компаративний вимір історико-педагогічного дослідження

Компаративна складова дисертаційного дослідження як потреба часу. Моделі дисертаційного дослідження з компаративною складовою. Актуальні ресурси

міжнародних організацій для підготовки дисертаційного дослідження. Перспективні інновації в освіті провідних країн зарубіжжя крізь призму дисертаційного дослідження.

Основні поняття теми: *компаративна складова дисертації, джерельна база.*

Змістовий модуль III. Історичні перспективи вітчизняної освіти

Тема 7. Історична спадщина вітчизняної освіти XVIII – XIX ст.: Інноваційні орієнтири розвитку освіти у працях просвітителів XVIII – XIX ст.

Педагогічна система К. Ушинського. Основні концепції розвитку освіти і педагогіки просвітителів Б. Грінченка, М. Драгоманова, І. Франка, М. Коцюбинського, Лесі Українки, Т. Лубенець.

Основні поняття теми: *освіта XVIII – XIX ст.; провідні діячі у галузі освіти; ключові інноваційні ідеї розвитку освіти періоду XVIII – XIX ст.*

Тема 8. Історичні перспективи вітчизняної педагогіки XX ст.: Інноваційні орієнтири розвитку освіти у поглядах освітян і педагогів XX ст.

Ідея національної школи С. Русової. Педагогічні погляди і просвітницька діяльність перших міністрів освіти періоду 1917-1920 рр. – І. Стешенка, І. Огієнка, П. Холодного, М. Василенка. Реформаторські процеси у галузі освіти в період гетьманату П. Скоропадського. Теорія колективу А. Макаренка. Гуманістичні ідеї В. Сухомлинського.

Основні поняття теми: *Просвітителі почату XX ст. Ключові інноваційні ідеї. Педагогічна спадщина.*

Тема 9. Національної орієнтири освіти і педагогіки у незалежній Україні: Інноваційні орієнтири розвитку освіти у незалежній Україні

Формування законодавчої бази з освіти в незалежній Україні. Стратегічні орієнтири розвитку національної освіти (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993); Національна доктрина розвитку освіти (2002); Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013)). Інтеграція національної освіти в європейський освітній простір (Болонський процес, Європейська рамка кваліфікацій, Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя). Європейські дослідницькі орієнтири розвитку науки в Україні (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2018); Рамкова програма ЄС «Горизонт 2020»).

Основні поняття теми: *Освіта незалежної України. Європейська інтеграція. Європейські орієнтири.*

Змістовий модуль IV. Історія зарубіжної освіти

Тема 10. Педагогічна думка епохи Просвітництва: Педагогічна спадщина педагогів світу епохи Просвітництва

Педагогічна думка мислителів Англії. Педагогічна думка мислителів Франції. Педагогічні ідеї німецьких учених.

Основні поняття теми: *Епоха Просвітництва, педагоги, педагогічна спадщина*

Тема 11. Становлення національних систем освіти в Європі та США (XIX – початок XX ст.): Становлення національних систем освіти в Європі та США (XIX – початок XX ст.)

Передумови становлення національних систем освіти в Європі та США. Становлення національної системи освіти у Пруссії. Становлення національної системи освіти у Франції. Становлення національної системи освіти в Англії. Спільні характеристики національних систем освіти в Європі.

Основні поняття теми: *Система освіти, початкова освіта, базова освіта, недержавні форми освіти і виховання.*

**Тема 12. Реформаторська педагогіка зарубіжжя кінця XIX – початку XX ст.:
Реформаторська педагогіка зарубіжжя кінця XIX – початку XX ст.**

Ідеї вільного виховання Еллен Кей; експериментальна педагогіка Вільгельма Августа Лая; педагогіка прагматизму (прогресивізму) Джона Дьюї; антропологічна концепція Рудольфа Штайнера; теорія сенсорного розвитку М. Монтессорі, функціональна педагогіка Едуарда Клапареда та Селестена Френе; система трудового виховання Георга Кершенштейнера.

Основні поняття теми: Традиційна педагогіка та освіта, реформаторська педагогіка, вільне виховання

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за	ЗМ I.		ЗМ II.		ЗМ III.		ЗМ IV.	
			К-ть одиниць	Макс. к-ть	К-ть одиниць	Макс. к-ть	К-ть одиниць	Макс. к-ть	К-ть одиниць	Макс. к-ть
1	Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	4	4	4	4
2	Відвідування семінарських занять	1	4	4	4	4	4	4	4	4
3	Робота на семінарському занятті	10	4	40	4	40	4	40	4	40
4.	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	15	3	15
5.	Модульна контрольна робота	25	2	50	2	50	2	50	2	50
Макс. кількість балів за видами поточного контролю			-	113	-	113	-	113	-	113
Максимальний бал			113							
Коефіцієнт			113:100=1,13							

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за	ЗМ I.		ЗМ II.		ЗМ III.		ЗМ IV.	
			К-ть одиниць	Макс. к-ть	К-ть одиниць	Макс. к-ть	К-ть одиниць	Макс. к-ть	К-ть одиниць	Макс. к-ть
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
3	Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20	2	20
4.	Виконання завдань для самостійної роботи	5	6	30	6	30	6	30	6	30
Макс. кількість балів за видами поточного контролю			-	54	-	54	-	54	-	54
Максимальний бал			176							
Коефіцієнт			54:100=0,54							

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Змістовий модуль I. Актуальні проблеми досліджень загальної педагогіки та історії педагогіки

Тема 1. Історія педагогіки як наука в незалежній Україні: ключові сутнісні характеристики*

1. Проведіть SWOT аналіз викликів історії педагогіки як науки та можливих варіантів їх подолання.

2. Складіть перелік опублікованих праць (до 10) провідних українських дослідників історії педагогіки (О. Сухомлинська та ін.), в яких розкрито виклики, з якими стикається історія педагогіки як наука в незалежній Україні. Коротко охарактеризуйте кожну публікацію за форматом 1) ПІБ автора; 2) назва праці; 3) рік видання; 4) місце видання/в якому журналі/збірнику; 5) стисла анотація праці.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 2. Історико-педагогічне дослідження в умовах методологічної багато вимірності*

1. Складіть таблицю, в якій охарактеризовано погляди провідних українських дослідників історії педагогіки (Н. Дічек, Н. Гупан, О. Сухомлинська та ін.) на періодизацію розвитку освітніх феноменів за таким форматом: 1) ПІБ; 2) погляди на періодизацію; 3) джерело та рік.

2. Розробіть періодизацію розвитку освітнього феномену на засадах рекомендацій українських дослідників з історії педагогіки.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 3. Інноваційний інструментарій історико-педагогічного дослідження*

1. Складіть таблицю, в якій охарактеризовано погляди провідних українських дослідників історії педагогіки на добір і структурування джерельної бази історико-педагогічного дослідження за таким форматом: 1) ПІБ; 2) погляди на джерельну базу; 3) джерело, де

опубліковані ці погляди автора та рік.

2. Доберіть і структуруйте джерельну базу історико-педагогічного дослідження (не менше 10 джерел) на прикладі окремої дослідницької теми.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Змістовий модуль II. Модель історико-педагогічного дослідження

Тема 4. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій*

1. Складіть таблицю, в якій представлено базові складові наукового апарату історико-педагогічного дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання тощо) та їх характеристика.

2. Розробіть науковий апарат історико-педагогічного дослідження на тему (одну на вибір): а) «Розвиток освіти національних меншин у Північно-Східній Україні у 20-х – 30-х роках ХХ століття»; б) «Організаційно-педагогічні засади діяльності Полтавського вчительського інституту (1914–1941 рр.)»; в) «Педагогічна і культурно-просвітницька діяльність Юліана Романчука в Східній Галичині (1842–1932 рр.)».

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 5. Етапи реалізації історико-педагогічного дослідження*

1. Складіть таблицю-госарій з визначеннями, які наведені у тлумачних словниках, іншій довідковій літературі, працях дослідників з трактуваннями поняття «метод» та «метод дослідження» з посиланням на джерело визначення.

2. Складіть портфоліо методів історико-педагогічного дослідження.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 6. Компаративна складова дисертаційного дослідження з освіти/педагогіки*

1. Складіть таблицю-госарій з визначеннями, які наведені у тлумачних словниках, іншій довідковій літературі, працях дослідників з трактуваннями поняття «порівняльна педагогіка»/«педагогічна компаративістика» з посиланням на джерело.

2. Розробіть формат компаративної складової для Вашого дисертаційного дослідження.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Змістовий модуль III. Історичні перспективи вітчизняної освіти

Тема 7. Історична спадщина вітчизняної освіти XVIII – XIX ст.*

1. Складіть порівняльну таблицю ключових характеристик Острозької школи-академії та Києво-Могилянської академії.

2. У форматі таблиці охарактеризуйте життєвий шлях та педагогічні погляди Б. Грінченка.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 8. Історичні перспективи вітчизняної педагогіки ХХ ст.*

1. У форматі таблиці охарактеризуйте виховний ідеал української молоді діаспори зарубіжжя

2. Складіть порівняльну таблицю ключових характеристик виховного ідеалу української молоді діаспори зарубіжжя та концептуальних ідей національно-патріотичного виховання молоді в незалежній Україні (на основі концептуальних документів діаспори та України).

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 9. Національної орієнтири освіти і педагогіки у незалежній Україні*

1. У форматі порівняльної таблиці охарактеризуйте Європейську і Національну рамки кваліфікацій.

2. Складіть порівняльну таблицю ключових компетентностей в ЄС та в Україні (на основі «Європейської довідкової системи ключових компетентностей для навчання протягом життя» (2018) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN) та Закону України «Про освіту» (2017)) .

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Змістовий модуль IV. Історія зарубіжної освіти

Тема 10. Педагогічна думка епохи Просвітництва*

1. Розробіть концептуальну мапу педагогічних ідей Я.А. Коменського на основі його основних праць «Велика дидактика», «Материнська школа», «Світ чуттєвих речей у картинках».
2. Складіть таблицю, в якій представлено учених епохи Просвітництва та їхні педагогічні думки.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 11. Становлення національних систем освіти в Європі та США (XIX – початок XX ст.)*

1. Складіть порівняльну таблицю систем національної освіти США, Франції, Англії та Пруссії у XIX ст.
2. Розробіть та порівняйте схеми систем національної освіти США у XIX та у XXI ст.

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Тема 12. Реформаторська педагогіка зарубіжжя кінця XIX – початку XX ст.*

1. Складіть таблицю, в якій представлено педагогів – представників концепції вільного виховання (Дж. Дьюї, Р. Штайнер та ін.) з описом його/її ключових ідей.
2. Розробіть порівняльну таблицю педагогічних ідей М. Монтесорі і С. Русової

* Для аспірантів денної форми навчання одне завдання на вибір

Критерії оцінювання самостійної роботи	Кількість балів
Представлений матеріал повністю або на достатньому рівні розкриває тему, містить додаткові інформативні відомості або пояснення, оформлено за вимогами	4-5
Робота містить неточності у викладенні матеріалу, відсутня логічна послідовність, існують недоліки у оформленні	2-3
Робота не відповідає вимогам, виконана за іншою темою; матеріал представлено частково, допущені фактичні	0-1

6.3. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту з усіх змістових модулів дисципліни «Теоретичні засади історико-педагогічного знання». Максимальна кількість балів за іспит – 40.

№	Критерії оцінювання відповідей аспірантів під час іспиту	Оцінка (у балах)
1	Аспірант вільно орієнтується у навчальному матеріалі, усвідомлює проблеми у галузі 01 Освіта/Педагогіка загалом та загальної педагогіки й історії педагогіки зокрема, репрезентує та позиціонує власну думку	28-40
2	Аспірант орієнтується в сучасних питаннях загальної педагогіки та історії педагогіки, проте власної позиції щодо цього не має	14-27
3	Аспірант поверхово розуміється в сучасних питаннях загальної педагогіки та історії педагогіки, не висловлює власну думку	1-13

Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Історія педагогіки як наука в незалежній Україні.
2. Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки.
3. Поняття поліпарадигмалізації вивчення історико-педагогічного процесу.
4. Множинність моделей історико-педагогічного знання.
5. Інтердисциплінарність як провідний тренд розвитку сучасної історико-педагогічної науки.
6. Внутрішні стереотипи історико-педагогічних досліджень.
7. Методологічні засади історико-педагогічного дослідження.
8. Педагогічна історіографія як складова історико-педагогічного дослідження.

9. Класифікація джерел історії педагогіки.
10. Джерельна база історії педагогіки: проблеми класифікації і систематизації.
11. Специфіка історико-педагогічного дослідження
12. Науковий апарат історико-педагогічного дослідження.
13. Структура історико-педагогічного дослідження.
14. Етапи реалізації історико-педагогічного дослідження
15. Моделі дисертаційного дослідження з компаративною складовою.
16. Педагогічна система К. Ушинського.
17. Основні концепції розвитку освіти і педагогіки просвітителів Б. Грінченка, М. Драгоманова, І. Франка, М. Коцюбинського, Лесі Українки, Т. Лубенець.
18. Ідея національної школи С. Русової.
19. Педагогічні погляди і просвітницька діяльність перших міністрів освіти періоду 1917-1920 рр. – І. Стешенка, І. Огієнка, П. Холодного, М. Василенка.
20. Реформаторські процеси у галузі освіти в період гетьманату П. Скоропадського.
21. Теорія колективу А. Макаренка.
22. Гуманістичні ідеї В. Сухомлинського.
23. Стратегічні орієнтири розвитку національної освіти
24. Інтеграція національної освіти в європейський освітній простір
25. Глобалізація як провідний фактор розвитку освіти кінця ХХ - початку ХХІ століття.
26. Європейські дослідницькі орієнтири розвитку науки в Україні
27. Педагогічна думка мислителів Англії.
28. Педагогічна думка мислителів Франції.
29. Педагогічні ідеї німецьких учених.
30. Передумови становлення національних систем освіти в Європі та США.
31. Становлення національної системи освіти у Пруссії.
32. Становлення національної системи освіти у Франції.
33. Становлення національної системи освіти в Англії.
34. Спільні характеристики національних систем освіти в Європі
35. Ідеї вільного виховання Еллен Кей.
36. Експериментальна педагогіка Вільгельма Августа Лая.
37. Педагогіка прагматизму (прогресивізму) Джона Дьюї.
38. Антропологічна концепція Рудольфа Штайнера.
39. Функціональна педагогіка Едуарда Клапареда та Селестена Френе.
40. Система трудового виховання Георга Кершенштейнера.

6.4. Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за столбальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Рекомендовані джерела:

Основна література

1. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання / М. Богуславський // Шлях освіти. – 1999. – № 1. – С. 37–40.
2. Ваховський Л.Ц. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми / Л.Ц. Ваховський // Шлях освіти. – 2005. – № 2. – С. 7–11.
3. Ваховський Л.Ц. Наратив у історико-педагогічному дослідженні: методологічний аналіз / Л. Ц. Ваховський // Шлях освіти. – 2007. – № 1. – С. 42–45.
4. Воронка М.І. Джерельна база історико-педагогічного дослідження: поняття та специфіка / М.І. Воронка // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. – 2018, № 2 (16). – С. 13-17. <http://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2018/2/3.pdf>.
5. Глушко О.З. «Виховний ідеал» як система виховання національних цінностей в українській молоді США / О.З. Глушко // Нові тенденції і явища у дитячому і молодіжному середовищі в Україні. Зб. наук. праць. – Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2017. – С. 38-46. <http://lib.iitta.gov.ua/709604/1/%D0%92%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B0%D0%BB%20%D0%A1%D0%A3%D0%9C.pdf>.
6. Гупан Н. М. Джерельна база історії педагогіки: пошук підходів до систематизації / Нестор Гупан // Рід. шк. – 2013. – № 8 – 9 (серпень – вересень). – С. 67 –70.
7. Гупан Н.М. Українська історіографія історії педагогіки / Н.М. Гупан. – К.: А.П.Н., 2002. – С. 6-12.
8. Дічек Н. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки / Н. П. Дічек // Шлях освіти. – 2001. – № 4. – С. 15–19.
9. Дічек Н.П. Методологічні аспекти модернізації вітчизняних історико-педагогічних досліджень / Н.П. Дічек // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 2. – С. 67-75. <http://lib.iitta.gov.ua/107043/1/2014.pdf>.
10. Коваленко Є.І. Методологічна функція історії педагогіки у становленні майбутнього педагога / Є.І. Коваленко // [file:///C:/Users/o.lokshyna/Downloads/Nzsp2012_4_8%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/o.lokshyna/Downloads/Nzsp2012_4_8%20(1).pdf).
11. Сухомлинська О. В. Історія педагогіки як наука і як навчальний предмет: актуальні проблеми / О. В. Сухомлинська // Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. – К. : АПН, 2003. – С.26–35.
12. Сухомлинська О. В. Концептуальні засади розвитку історико-педагогічної думки в Україні / О.В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1999. – №1. – С.41-45.
13. Сухомлинська О.В. Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру / О.В. Сухомлинська // Педагогічна газета, Випуск 10-11. – С. 3-4.
14. Сухомлинська О. Персоналія в історико-педагогічному дискурсі / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2001. – №4. – С.10-15.
15. Хриков Є.М. Методологічна функція законів та закономірностей розвитку педагогічної науки в історико-педагогічних дослідженнях / Є.М. Хриков // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. ХХХХ. – Херсон. – 2005. – С. 37–42.
16. Хриков Є.М. Педагогічна наука в Україні: стан та напрями розвитку / Є.М. Хриков, О.В. Адаменко // Шлях освіти.– 2003. – №4. – С. 2–7.

Додаткова література

1. Європейська і світова інтеграція в галузі освіти – шлях до підвищення якості освіти / Авшенюк Н.М., Бородієнко О.В., Джурило А.П., Жук Ю.О., Локшина О.І., Маріуц І.О., Пуховська Л.П. / Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови),

- А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В.Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – С. 164-172. (До 25-річчя незалежності України).
2. Локшина О.І. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року /О.І. Локшина //Український педагогічний журнал, 2019. № 3. – С. 21-30. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-306>
  3. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія / авторський колектив, – К. : Педагогічна думка, 2015. – 176 с.
  4. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук. – Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
  5. Хриков Є. М. Методологічні засади педагогічного дослідження : монографія /Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, С. В. Савченко ; Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2013. – 244 с.

Електронні ресурси

1. CEDEFOP. The European Qualifications Framework (EQF). <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/european-qualifications-framework-eqf>.
1. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning. https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/key-competences-for-lifelong-learning_en.
2. European Commission. The Bologna Process and the European Higher Education Area. https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_en.

ДОДАТОК
до робочої програми навчальної дисципліни
«Теоретичні засади історико-педагогічного знання»
Плани семінарських занять

Змістовий модуль I. Актуальні проблеми досліджень загальної педагогіки та історії педагогіки

Семінарське заняття: Трансформаційні виклики історії педагогіки в незалежній Україні

Питання для обговорення

1. Проблеми історії педагогіки як науки у незалежній Україні.
2. Моделі історико-педагогічного дослідження.

Семінарське заняття: Методологічні орієнтири українських дослідників з історії педагогіки.

Питання для обговорення

1. Ключові проблеми періодизації історії педагогічної думки та освіти.
2. Сутнісні орієнтири розроблення періодизації історії педагогічної думки та освіти.

Семінарське заняття: Теорія і практика формування джерельної бази історико-педагогічних досліджень.

Питання для обговорення

1. Джерельна база історико-педагогічного дослідження: сутнісні характеристики.
2. Особливості історико-педагогічних джерел та підходи типологізації.

Змістовий модуль II. Модель історико-педагогічного дослідження

Семінарське заняття: Науковий апарат історико-педагогічного дослідження

Питання для обговорення

1. Погляди українських дослідників з історії педагогіки на сутнісні характеристики наукового апарату історико-педагогічного дослідження.
2. Ключові характеристики базових складових наукового апарату історико-педагогічного дослідження.

Семінарське заняття: Алгоритм реалізації історико-педагогічного дослідження

Питання для обговорення

1. Логіка побудови історико-педагогічного дослідження у поглядах українських дослідників з історії педагогіки.

Семінарське заняття: Компаративна складова дисертаційного дослідження

Питання для обговорення

1. Важливість компаративної складової для дисертаційного дослідження у сучасних умовах.
2. Можливі формати компаративної складової дисертаційного дослідження.

Змістовий модуль III. Історичні перспективи вітчизняної освіти

Семінарське заняття: Зародження вищої освіти в Україні (Острозька школа-академія, Києво-Могилянська академія).

Питання для обговорення

1. Соціально-політичні передумови зародження вищої освіти в Україні.
2. Острозька школа-академія та Києво-Могилянська академія як перші національні заклади вищої освіти.

Семінарське заняття: Виховний ідеал національного шкільництва української діаспори

Питання для обговорення

1. Історія становлення української діаспори зарубіжжя.
2. Виховний ідеал українця в концептуальних документах української діаспори.

Семінарське заняття: Інтеграція національної освіти в європейський освітній простір.

Питання для обговорення

1. Європеїзація як ключова тенденція розвитку європейських країн.
2. Ключові євроінтеграційні тренди в освіті (Болонський процес, Копенгагенський процес, трансформація освіти на компетентнісні засади).

Змістовий модуль IV. Історія зарубіжної освіти.

Семінарське заняття: Педагогічні ідеї початку Нового часу: педагогічна спадщина Я.А. Коменського (1592—1670).

Питання для обговорення

1. Основні віхи життя та діяльності чеського педагога Я.А. Коменського.
2. Дидактична система Я.А. Коменського

Семінарське заняття: Становлення національної системи освіти у США.

Питання для обговорення

1. Соціально-економічний контекст розвитку освіти у США.
2. Характерні особливості освіти у США у XIX ст.

Семінарське заняття: Реформаторська педагогіка: педагогічна концепція М. Монтессорі (1870-1952).

Питання для обговорення

1. Основні віхи життя та діяльності італійського лікаря та педагога М. Монтессорі.
2. Педагогічна система М. Монтессорі